NEMIS TILINING INGLIZ TILI BILAN O‘ZARO TA’SIRI ANGLIZMLAR, ZAMONAVIY MEDIA VA GLOBALIZATSIYANING NEMIS TILIGA TA’SIRI.

Jo’raboyeva Nozima Alisher qizi
Samarqand davlat chet tillar instituti
Roman german tillari fakulteti
Nemis filologiyasi yo’nalishi
2401-guruh
Ilmiy rahbar: Primkulova.Sadoqat

Annotatsiya. Ushbu maqolada nemis va ingliz tillari o‘rtasidagi o‘zaro lingvistik ta’sir, xususan, ingliz tilidan nemis tiliga kirib kelayotgan leksik birliklar — anglizmlarning zamonaviy nemis tilidagi o‘rni va funksional xususiyatlari tahlil qilinadi. Globallashuv, xalqaro kommunikatsiya, ommaviy axborot vositalari, internet va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi natijasida ingliz tilining nemis tili lug‘at tarkibiga ta’siri sezilarli darajada kuchayib bormoqda. Maqolada anglizmlarning nemis tiliga kirib kelish sabablari, ularning qo‘llanish sohalari hamda nemis tilining leksik tizimiga moslashish jarayonlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, inglizcha birliklarning nemis tilidagi mavjud muqobillari bilan raqobati, yoshlar tili va media diskursidagi faolligi hamda ushbu jarayonning til rivojiga ta’siri yoritiladi. Tadqiqot orqali zamonaviy nemis tilining global til jarayonlari ta’sirida qanday o‘zgarib borayotgani va ingliz tilining ushbu jarayondagi o‘rni ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: nemis tili, ingliz tili, anglizmlar, til aloqalari, globallashuv, til o‘zgarishi, leksik o‘zlashmalar, ommaviy axborot vositalari, raqamli kommunikatsiya, zamonaviy nemis tili.

Abstract. This article examines the linguistic interaction between German and English, with particular attention to the role and functional characteristics of lexical units borrowed from English, commonly referred to as anglicisms, in

contemporary German. As a result of globalization, international communication, the development of mass media, the Internet, and digital technologies, the influence of English on the German lexicon has increased significantly. The article explores the reasons for the adoption of anglicisms into German, the areas in which they are used, and the processes through which English-derived lexical units adapt to the German linguistic system. Furthermore, the study examines the competition between English loanwords and their existing German equivalents, their active use in youth language and media discourse, and the impact of this process on the development of the German language. The study aims to demonstrate how contemporary German is changing under the influence of global linguistic processes and to identify the role of English in this transformation.

Keywords: German language, English language, anglicisms, language contact, globalization, language change, lexical borrowings, mass media, digital communication, contemporary German.

Аннотация. В данной статье рассматривается языковое взаимодействие немецкого и английского языков, в частности роль и функциональные особенности лексических единиц, заимствованных из английского языка, — англицизмов — в современном немецком языке. В условиях глобализации, развития международной коммуникации, средств массовой информации, Интернета и цифровых технологий влияние английского языка на словарный состав немецкого языка значительно усиливается. В статье анализируются причины проникновения англицизмов в немецкий язык, сферы их употребления, а также процессы адаптации заимствованных английских единиц к немецкой языковой системе. Кроме того, рассматривается конкуренция англоязычных заимствований с существующими немецкими эквивалентами, их активное использование в молодёжной речи и медиадискурсе, а также влияние данного процесса на развитие немецкого языка. Исследование направлено на выявление изменений, происходящих в

современном немецком языке под воздействием глобальных языковых процессов, и определение роли английского языка в данной трансформации.

Ключевые слова: немецкий язык, английский язык, англицизмы, языковые контакты, глобализация, языковые изменения, лексические заимствования, средства массовой информации, цифровая коммуникация, современный немецкий язык.

Nemis tilining ingliz tili bilan o‘zaro ta’siri: anglizmlar, zamonaviy media va globallashuvning nemis tiliga ta’siri

Kirish

Til jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan dinamik hodisa hisoblanadi. Jamiyatdagi siyosiy, iqtisodiy, madaniy va texnologik o‘zgarishlar bevosita tilning rivojlanishiga ham ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, globallashuv jarayoni natijasida turli tillar o‘rtasidagi aloqalar kuchayib, bir tildan ikkinchi tilga yangi so‘z va iboralarning kirib kelishi tabiiy lingvistik jarayonga aylanmoqda. Bugungi kunda ingliz tili xalqaro aloqa, ilm-fan, biznes, texnologiya va ommaviy kommunikatsiyaning asosiy vositalaridan biri sifatida ko‘plab tillarga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Nemis tili ham ushbu jarayondan chetda qolmayapti.

Nemis tilining ingliz tili bilan o‘zaro ta’siri, ayniqsa, leksik sathda yaqqol namoyon bo‘ladi. Zamonaviy nemis tilida *Computer, Internet, Smartphone, Team, Job, Marketing, Management, Meeting* kabi ingliz tilidan o‘zlashgan ko‘plab birliklar faol qo‘llanadi. Bunday birliklar tilshunoslikda **anglizmlar** deb yuritiladi. Ularning nemis tiliga kirib kelishi faqat yangi tushunchalarni nomlash zarurati bilan emas, balki xalqaro madaniy va iqtisodiy munosabatlarning rivojlanishi bilan ham bog‘liq.

Anglizmlar tushunchasi va ularning nemis tiliga kirib kelish sabablari

Anglizm — ingliz tilidan boshqa tilga o‘zlashgan so‘z, ibora yoki til birligi hisoblanadi. Nemis tilidagi anglizmlar turli davrlarda turlicha intensivlikda paydo bo‘lgan bo‘lsa-da, ularning keng tarqalishi, ayniqsa, XX asrning ikkinchi yarmi va XXI asrda kuchaydi.

Anglizmlarning nemis tiliga kirib kelishining asosiy sabablaridan biri yangi tushunchalarni ifodalash ehtiyojidir. Texnologiya, internet va raqamli kommunikatsiyaning jadal rivojlanishi natijasida ilgari nemis tilida mavjud bo‘lmagan ko‘plab tushunchalar paydo bo‘ldi. Masalan, *Smartphone, Software, Download, Blog, Podcast* kabi birliklar yangi texnologik va kommunikativ hodisalarni nomlash uchun ishlatila boshlandi.

Bundan tashqari, ingliz tilining xalqaro nufuzi ham o‘zlashmalar jarayonini kuchaytiruvchi omillardan biridir. Xalqaro biznes, reklama, moda, musiqa va ommaviy madaniyatda ingliz tilining keng qo‘llanishi uning leksik birliklarini boshqa tillarga tez tarqalishiga imkon beradi.

Shuningdek, ayrim anglizmlar yangi tushunchani qisqa va xalqaro shaklda ifodalash imkonini beradi. Masalan, *Team* so‘zi nemis tilidagi jamoa ma’nosini anglatuvchi *Mannschaft* so‘ziga nisbatan ayrim professional va biznes kontekstlarida ko‘proq ishlatiladi. Shu sababli anglizmlar nafaqat yangi tushunchalarni ifodalash, balki mavjud tushunchalarni yangi uslubiy ma’noda berish vazifasini ham bajaradi.

Globallashuv va zamonaviy medianing ta’siri

Globallashuv tillar o‘rtasidagi aloqalarning kuchayishiga olib kelgan eng muhim omillardan biridir. Xalqaro kompaniyalar, internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar va global media mahsulotlari natijasida ingliz tilidagi birliklar turli mamlakatlarda tez tarqalmoqda. Nemis tilida ham bu jarayonni kundalik hayot, reklama, biznes va internet kommunikatsiyasida kuzatish mumkin.

Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar anglizmlarning tarqalishida muhim vositaga aylandi. *Posten, liken, downloaden, streamen, chatten* kabi shakllar nemis tilida inglizcha asosga nemis tilining grammatik qo‘shimchalari qo‘shilishi orqali qo‘llanmoqda. Masalan, ingliz tilidagi *to like* fe’li nemis tilida *liken* shaklida ishlatiladi va *ich like, du likest, er liked* kabi grammatik shakllarga ega bo‘lishi mumkin.

Bu holat til kontaktining oddiy so‘z o‘zlashtirishdan ko‘ra murakkabroq jarayon ekanini ko‘rsatadi. Ingliz tilidan kirib kelgan birliklar nemis tilining fonetik, morfologik va grammatik tizimiga moslashadi. Natijada yangi birliklar nemis tilining ichki qoidalari asosida qo‘llanila boshlaydi.

Anglizmlarning qo‘llanish sohalari

Anglizmlar zamonaviy nemis tilining deyarli barcha faol kommunikativ sohalarida uchraydi. Ayniqsa, iqtisodiyot va biznes sohasida *Marketing, Management, Business, Start-up, Job, Team* kabi birliklar keng tarqalgan. Texnologiya sohasida esa *Computer, Software, Hardware, Smartphone, Internet, Download* kabi so‘zlar kundalik foydalanishga kirib ketgan.

Media va reklama tilida ham anglizmlar faol qo‘llanadi. Reklama beruvchilar ko‘pincha inglizcha birliklardan zamonaviylik, xalqaro miqyos va innovatsionlik tushunchalarini ifodalash uchun foydalanadilar. Masalan, *Lifestyle, Sale, Event, Service* kabi birliklar reklama va marketing diskursida tez-tez uchraydi.

Yoshlar tilida anglizmlarning qo‘llanishi yanada faol bo‘lishi mumkin. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar inglizcha so‘z va iboralarni tez o‘zlashtiradi. Buning natijasida nemis tilida inglizcha asos va nemischa grammatik shaklning birikishidan yangi til birliklari yuzaga keladi.

Anglizmlarning nemis tiliga moslashuvi

Ingliz tilidan kirib kelgan so‘zlar nemis tilida o‘z holicha qolib ketmaydi. Ular asta-sekin nemis tilining fonetik, grammatik va morfologik tizimiga moslashadi. Masalan, ko‘plab inglizcha fe’llarga nemis tilining **-en** qo‘shimchasi qo‘shilib, fe’l shakli hosil qilinadi: *downloaden, chatten, posten, liken*.

Ba’zi o‘zlashmalar nemis tilidagi otlarning grammatik jins tizimiga ham moslashtiriladi. Masalan, *der Computer, das Smartphone, das Team* kabi birliklar nemis tilida ma’lum artikl bilan qo‘llanadi. Bu esa o‘zlashgan so‘zlarning nemis tilining grammatik tizimiga integratsiyalashayotganini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, anglizmlar nemis tilida yangi qo‘shma so‘zlar hosil qilishda ham ishtirok etadi. Masalan, *Homeoffice, Onlinehandel, Teamarbeit* kabi birliklarda

inglizcha elementlar nemischa so‘zlar bilan birikib, yangi leksik birliklarni shakllantiradi. Demak, ingliz tilidan o‘zlashmalar nemis tilining lug‘at tarkibini shunchaki kengaytiribgina qolmay, yangi so‘z yasash imkoniyatlarini ham boyitmoqda.

Anglizmlar va nemischa muqobillar o‘rtasidagi raqobat

Anglizmlarning keng tarqalishi nemis tilida muayyan munozaralarga ham sabab bo‘lmoqda. Ayrim hollarda inglizcha so‘z nemis tilida mavjud bo‘lgan muqobil birlik bilan bir qatorda yoki uning o‘rnida ishlatiladi. Masalan, *Meeting* va *Besprechung*, *Feedback* va *Rückmeldung*, *Event* va *Veranstaltung* kabi juftliklarni uchratish mumkin.

Bu holat tilning tabiiy rivojlanish jarayonining bir qismi bo‘lsa-da, tilning haddan tashqari anglitsizatsiyalashuvi masalasi ham muhokama qilinadi. Ba’zi tilshunoslar anglizmlarni zamonaviy nemis tilining tabiiy boyishi sifatida baholasa, boshqalar keraksiz o‘zlashmalar nemis tilidagi mavjud va tushunarli muqobillarni siqib chiqarishi mumkinligini ta’kidlaydi.

Aslida esa barcha anglizmlarni bir xil baholash to‘g‘ri emas. Yangi texnologik tushunchalarni nomlash uchun ishlatiladigan *Internet*, *Software* yoki *Smartphone* kabi birliklar ma’lum darajada xalqaro terminologiyaning bir qismiga aylangan. Boshqa tomondan, mavjud nemischa muqobilga ega bo‘lgan so‘zlarning faqat moda yoki reklama maqsadida qo‘llanishi boshqa hodisa sifatida qaralishi mumkin.

Xulosa

Nemis va ingliz tillari o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir zamonaviy til taraqqiyotining muhim ko‘rinishlaridan biridir. Globallashuv, xalqaro kommunikatsiya, raqamli texnologiyalar va ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi ingliz tilidan nemis tiliga yangi leksik birliklarning kirib kelishini sezilarli darajada tezlashtirdi. Natijada anglizmlar zamonaviy nemis tilining muhim tarkibiy qismlaridan biriga aylanmoqda.

Anglizmlarning nemis tiliga ta’siri faqat yangi so‘zlarning paydo bo‘lishi bilan cheklanmaydi. Ular nemis tilining so‘z yasalishi, grammatik moslashuvi va

kommunikativ uslubiga ham ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, internet, biznes, texnologiya va yoshlar kommunikatsiyasida inglizcha birliklarning faol qo‘llanilishi bu jarayonning kelajakda ham davom etishini ko‘rsatadi.

Shu sababli anglizmlarni nemis tilining „buzilishi“ yoki „sof nemis tiliga tahdid“ sifatida bir tomonlama baholash ilmiy jihatdan yetarli emas. Til tarixan boshqa tillar bilan doimiy aloqada bo‘lib kelgan va o‘zlashmalar uning rivojlanishining tabiiy qismidir. Muhimi, yangi birliklarning qanday sharoitda, qanday ma’noda va qaysi kommunikativ ehtiyoj asosida o‘zlashtirilayotganini tahlil qilishdir. Zamonaviy nemis tilining ingliz tili bilan o‘zaro ta’siri aynan shu nuqtayi nazardan tilning dinamik va doimiy rivojlanib boruvchi tizim ekanligini namoyon etadi.

Busse, U. (1993). *Anglizismen im Duden: Eine Untersuchung zur Darstellung englischen Wortguts in den Ausgaben des Rechtschreibdudens von 1880–1986.* Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Carstensen, B., Busse, U., & Schmude, R. (1993–1996). *Anglizismen-Wörterbuch: Der Einfluss des Englischen auf den deutschen Wortschatz nach 1945.* 3 Bände. Berlin/New York: Walter de Gruyter.

Görlach, M. (Ed.). (2002). *An Annotated Bibliography of European Anglicisms.* Oxford: Oxford University Press.

Görlach, M. (Ed.). (2002). *English in Europe.* Oxford: Oxford University Press.

Hilgendorf, S. K. (2007). English in Germany: Contact, spread and attitudes. *World Englishes, 26*(2), 131–148.https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.2007.00498.x

Onysko, A. (2007). *Anglicisms in German: Borrowing, Lexical Productivity, and Written Codeswitching.* Berlin/New York: Walter de Gruyter.https://doi.org/10.1515/9783110912173

Eisenberg, P. (2013). Anglizismen im Deutschen. In *Reichtum und Armut der deutschen Sprache: Erster Bericht zur Lage der deutschen Sprache* (S. 57–119). Berlin/Boston: De Gruyter.